

Timaru-Kast Sándor

Kezdetben vala az ige...

A kelta nyelv (és magyar párhuzamai).

Mai nyelvünk annyira hozzánk nőtt, hogy senkiben sem merül fel az a kérdés, hogy miért is használunk a mindennapi beszédben olyan fogalmakat, mint: SRÁC, CSITRI, BAKA, GÓBÉ, BALHÉ vagy BAKI. Ebben semmi különös nem volna, ha ez nem keltául is így lenne. A fenti szavak értelme a mai ír nyelvben: SRAC *derék, élénk, izgága, csintalan (legény)*, CAITHRE *serdülő (leány)*, BUACHA *fiatal közkatona (BACÁIN katonai kiképzés)*, GOBÁN *tréfás, furfangos, 'minden lében kanál'*, BUALLEY [bahlé] *viszály, veszekedés, vita* és BACAÍ *botlás; nyelvbtlás (BAC akadály, korlát)!*

Ezen szavaink, sok más fogalommal egyetemben a múlt század iparosodásával (> ír OBAIR *munka*) elterjedt zsargon "szüleménye", amely az ősi szavakat, fogalmakat a fővárosba magával hozó proletáriátus, falusi származású közösségének, nyelve volt. Gondolom, egyik nyelvészünknek sem jutna eszébe azt állítani, hogy valamelyik kubikos Írországból hozta magával, mint „kölcson“ *slang*...

*Sir John Bowring (1792-1872), angol nyelvész, aki sok magyar költeményt fordított angolra, az 1830-ban kiadott 'Poetry of Magyar's' verseskötet előszavában a következőket írta: „A magyar nyelv messzire megy vissza. Egész sajátos módon fejlődött és szerkezetének kialakulása olyan időkre nyúlik vissza, amikor a legtöbb ma beszélt európai nyelv még nem is létezett. Önmagában következetesen és szilárdan fejlődött nyelv, amelyben logika és matematika van, az erő és a hangok minden hajlékonyságával és alakíthatóságával. [...] a magyar nyelv egyetlen darabból álló terméskő, amelyen az idők viharai karcot sem ejtettek. Nem az idők változásától függő naptár. Nem szorul senkire, nem kölcsönöz, nem alkudozik, nem ad és nem vesz senkitől. E nyelv a nemzeti önállóság, a szellemi függetlenség legrégebb és legfényesebb emléke. Amit a tudósok nem tudnak megfejteni, azt mellőzik. Ez a nyelvészetben is így van, éppen úgy, mint a régészetben. Az egyiptomi régi templomok egyetlen kőből készült padolatait sem tudjuk megmagyarázni, honnan, melyik hegységből vágták ki e csodálatos tömegeket. A magyar nyelv eredetisége, még ennél is csodálatosabb tünemény. Aki megfejti, az isteni titkokat boncoland, annak is az első tételét: **Kezdetben vala az Ige és az Ige vala az Isten, s Isten vala az Ige.**“*

- kezdetben vala az IGE: ír GÚ-th *megszólalás, hangadás, szó* (□magyar IGE, HANG),
- és az IGE vala az Isten: ír GUÍ *ima* (magyar IGE),
- s ISTEN vala az Ige: magyar AGA <> finn UKKO <> hun, ótörök OGAN '**Égisten**' □ ír OGHMA „nagy erejű ékesen szóló védőisten, a halál, de ugyanakkor az öröm, gazdagság és bölcsesség istene is, aki olyan, mint a Nap“ (grianainech *like the sun*) > '**Napisten**'.

Az említettek fényében jogosnak látszik a kérdés, hogy: *Milyen nyelvet beszélnek a kelták ? Rokona-e a magyar nyelv a keltának, rokona-e a kelta a magyarnak ?*

Az őskelták kilétéről sajnálatosan keveset tudunk, ránk maradt ellenben egy hatalmas nép óriási tárgyi és szellemi hagyatéka. Mára az is kiderült, hogy nem csak egyes fegyverek neve (pl. 'gladius' – keltául CALAD *kard*), hanem mindenféle technikai fejlődéssel kapcsolatos szavak kerültek át a keltából a latinba (mint átvétel !). Így, a latin „sagi“ (zsák) szó is a keltából származott, és eredetileg „köpenyt“ (ír SEAC *zeke*) jelentett. A mai kutatások fényében (> Ellis: 'Die Druiden') kiderült továbbá az is, hogy az Európát átszövő római kori úthálózatot nem a rómaiak, hanem a kelták építették, még a római megszállás előtti időkben, az általuk széles körben használt CARBANTU-k, az (ökör-)vontatott szekerek részére: CAR *szekér*, BAINT *hozzácsatolás, kapcsolás, egybevonás (vonat)*.

A kelta nyelvről azt állítják a „hivatalosított“ nyelvészek, hogy indogermán, holott a csak egynéhány földrajzi, valamint „istenek“ vagy fontosabb személyek nevével, ami ránk maradt – ez is ellatinosított alakban – Írországtól Magyarorszáig alig állítható, hogy indogermán jellegű lenne. Ilyen ANU az „Ősanya“, „az ír istenek Anyja“ ('Mater deorum Hibernensium' – *Cormac Glossariuma* > Mac Cana: 'Kelta mitológia'), vagy ESUS (az „ÖS“), a gallok ősi istene (> vels OES *idős, ős*), vagy az ír DAGHDHA, a „Jóisten“ (Dicső Atya) – akit még úgy is hívtak, hogy NUADHU a „Nagy Atya“ vagy EUCHAIDH az „Ük-anya“ és még úgy is, hogy RUADH ROFESSA azaz „Rőt(hajú) Ravasz“ –, aki DANU anyaisztennő és BÁL (BÉL) apaisten fia volt és így az összes írek „Ősatya“. Gondolhatok akár az ír ULAID [ejtsd „ÖLED“] vezérre, aki az első volt az ő földjén (> vö. „ELÖD“ !), a mai ír „Cúige Ulaidh“ – 'Ulaid (Előd) Vidéke' – az angol Ulster (Észak-Írország) tartományban, vagy a gall szabadságharc hősiére VERCINGETORIX-ra [i] és várára AVARICUM-ra is, nehéz lenne ezekből minden kétséget kizáróan indogermán eredetű szavakat, neveket kihámozni. Érdekes, hogy a Galliába beköltöző frankok, még nem álmodoztak közös indogermán alapokról, hisz a szétvert „Avaricum“ romjaira a mai francia „Bourges“ (német *Burg*-ból, értelme **vár**) város épült. Véletlen egybeesés vagy egyszerűen fordítás ?

Létezhet, tehát, valamilyen kapcsolat - rokoni viszony - a kelta és a magyar nyelv között ?

Hogy a kérdésre válaszolni tudjunk, vizsgáljuk meg a kelta nyelv(ek) jellemző vonásait :

- A **szó jelentése** szempontjából a hangsúlynak nincs meghatározó szerepe.
- A beszédben a **hangsúly** mindig a szavak első szótagára esik, azaz a szó első szótagja a főhangsúlyos.
- Az egyszerű (nem összetett) szavak általában vagy magas vagy mély hangrendűek, a szótőhöz illesztet toldalék, az indogermán nyelveknél ismeretlen, **hangharmóniát** követ:

URRA *úr* > URR-AIM *tisztelet* / GAOIS [gís] *okosság* > GAOIS-EACH [gíseh] *okos*

- Hangrendi okok miatt az ír nyelv alkalmaz olykor **toldalék hangokat** ragilleszkedésnél:

FUIL *vér* □ FUIL-T-EACH *vér-es*, ACAOIN- *fájdalmas sírás* □ ACAOIN-T-EACH *kín-os*

- Az ír nyelv nyomatékosan megkülönböztet, úgy írásában, mint beszédében, **rövid és hosszú magánhangzókat**: A – Á, E – É, I – Í, O – Ó, U – Ú: **ALTÁN** *szurdok, patak*, **BEITHÉ** *gúny, csúfolódás*, **CIPÍN** *pálca, vessző, virgács*, **ORÓ** *óly*, **URRÚS** *erősség*.

· Továbbá, az ír használja beszédében a nagyon lágymásslhangzókat is: **Gy** (> **GÉARÚ** gyorsulás, **ROGILE** ragyogó; **DIÚNAS** önfejűség, **ÉIDE** egyenruha); **Ty** (> **TIMIRE** küldönc, **AIN TIN** ángy, néne); **Ny** (> **NÍOCHÁN** mosás, **BAIN** bánya); **Ly** (> **SÁIBLE** [száblya] szablya); van lágymásslhangzó **R** [rzs] (> **BÁIRE**-oir [bárzsór] = **VERS**(eny)-ző □ ellentétben a 'kemény R' hanggal > **BÁIR**-se-oir [bársor] = **BIR**-ás(-kod)-ó *játékvezető, bíró*).

· A kelta nyelv kerüli a másslhangzó-torlódást, még „átvett“ (kölcson-)szavak esetében is:

vels **YSGOL** (iskola), **YSBATA** (kórház > **ISPOTÁLY**), stb.

· Névelő (csak határozott), ugyanaz mint a magyarban: Velsben **Y** [a] és **YR** [ar]: **Y GWR** [a gúr]= **A FÉR**-fi, **FÉR**-j és **YR YFANC** [ar ifank]= **AZ** IFJÚ, IFJONC. Ugyanez írben **A**, **AN**, **N'** (manninban **Y** [a], **YN** [an]): **A CUACH** (az ölelés) = **A CSÓK** és **AN OS** = **AZ** ÖZ.

· Névmások:

személyes névmás: ír **FUIR-IM** (vár-**OM**), **CEANGALANN TÚ** (göngyöl-**ÖD**), **BEIR SÉ** (el-bír ő); vels **MAE E** (van **Ö**), **MAEN NHW** (van-**NAK**).

birtokos névmás: ír **M-ATHAIR** (apá-**M**), **D-ATHAIR** (apá-**D**), **A ATHAIR** (ap-**jA**), **ATHAIR-NA** (apá-**N-k**); mannini **CHASS AYM** (láb-**AM**), **CHASS AYD** (láb-**AD**), **CHASS E** (láb-**A**).

visszaható névmás: ír **FÉIN** [hény], mannin **HENE** (ÖN-) > „**SÍNN FÉIN**“ („mimagunk”).

mutató névmások: ír **SIN**, **SEO** / óír **SA**, **SE** = magyar **AZ**, **EZ** (> japán **SONO** ez, az); ír **ÚD** = magyar **AZ A**, **AZ OTT** (> **AN TULÁN ÚD THALL** az a dülő **A DÜLŐ OTT TÚL**).

· Kötőszavak, ragok, képzők:

kötőszó: ír **ES**, **IS**, **S**, óír **OS**, mannin **AS** = magyar **ÉS**, **IS**, **S** (> vö. japán **SHI** és)

kopula (igekötő, amely a névszói-igei állítmány igei része): ír **IS** (magyar **IS** > vö. török **ISE** de, és, is, még) > **IS MAITH LIOM TAE** (igenis) teát kérek ~ **IS MÉLTÓ VELEM TEA** [ii]

tagadó mondatokban: **NI** nem, **CHA se, sem** / kérdő mondatokban: **AN** [e'] > **AN TÁ** van-e

tagadószó: ír **NÍ**, **NEAMH**, breton **NE**, **NAM**, magyar **NE**, **NEM**; ír **NÁ** ! magyar **NE** !

ír **AIN-**, **AN-**, **MI-**, mannin **NEU-**, **MEE-** igei előrag (magyar **NEM-** > vö. török **MA**, **ME**)

ír, skót **CHA se** = magyar **SE** > **CHA BHÍ se** lesz, **CHA BHIODH se** lehet, **CHA CHUALA se** hall, **CHAN ANN sem van** (nincs), **CHAN FHAIGH sem fog** / ír **NACH** (NE- + CHA) = magyar **NE-SE SE-NEM** > **NACH MÓR**, **NACH BEAG se-nem** nagy, **se-nem** kicsi

ír **NIL** (**NÍ-BHFUIL**) [**NÍ**=NEM +(BH)**FUIL**=VALA] = magyar **NINCS** [NEM-IS]

· egyéb kötőszavak:

ír **ACH** (magyar **CSAK**) > NÍL AGAM **ACH É** ez mindenem **NINCS NEKEM CSAK Ó**

ír **ÁMH** (magyar **ÁM, ÁM-de** > vö. török **AMA**, japán **DE MO de, ámde**)

ír **DÁ ha / DÁ** [DE+A] **de** (magyar **DE, HA** > vö. török **DE de, mégis**)

> ír **DE BHARR** *habár* (magyar **DEBÁR ~ HABÁR** > vö. török **BARI** *habár*)

ír **GO** (magyar **HOGY**) > DEIR SÉ **GO** BHFUIL DEIFIR AIR *mondja, hogy siet*

MONDJA, HOGY VALA SIETSÉG REÁ *mondja, hogy sietnéke van*

ír **FARA** *olyan mint, aféle* (magyar **FÉLE**) [iii]

ír **MAR** *mert, mint, hamár* > magyar **MER** (MERT), **MÁR** (MINT), ha-**MÁR**

> **MAR ATÁ, MAR A BHÍ** *éspedig MÁR VAN, MINT (A) VOLT úgy van, amint volt*

ír **NÍ** (magyar **MI, AMI, vala-MI**) [iv]

· határozó szavak (ragok):

- alanyeset és tárgyeset - az ír nyelvnek nincs tárgyas eset-ragja, a régi magyar nyelv sem ismerhette, egyes mai kifejezések ezt igazolják: széna kaszálni, adó-szedő, szőlő-szedő stb.

- vokatívusz (megszólító eset):

ír **A DHUINE UASAIL Ó** *Felség, A CHAILÍN Ó* *leány* (> török **GELIN** *menyecske*)

- birtokos eset ragja

ír **AG, NA** (magyar **-NAK, -NEK**) vagy ír **-N, -A, -E** (magyar **-É**) mint birtokos utóragok:

SIN AG-AT É *tied* **AZ NEK-ED Ó** (AZ NEK-ED-É)

MAITHE NA TÍR-E *a vidék, terület (földes)ura* **MÉLTÓ(ság)A A TÉR-É**

CÚ-N *kutyá-NAK, CEAN-A* *szerelem-É, CÉIR-E* *feketesség-É* (> török **KARA** *fekete*)

- részeselet ragja - van igekötő funkciója is, akárcsak a magyarban:

ír **AR** (magyar **-ON / -RA, -RE**) > **AR GHRÁ DÉ** (az) Isten szerelmé-**RE**

ír **AG** (magyar **-NAK, -NEK / -NÁL, -NÉL**) > **TÁ BEIRT MHAC AIGE** van két fia **NEKI**

- helyhatározó:

ír **DO** (magyar **-BA, -BE / -RA, -RE** > török **-yA, -yE**) > **DUL** (*indul*) **DO BÚDAIPEIST**

- lásd még: ír **ÁIT hely** (magyar **ITT, OTT**) > ír **ÚD** (magyar az-**OTT**, am-**OTT**)

ír **UAIDH** (magyar **ODA**-való > vö. török **-DA**)

ír **SA, SAN** (magyar **-BA(N), -BE(N)** > vö. finn **-SSA, -SSÄ** -ban, -ben)

> GO MALL SAN OICHE *későéjjel* **KÉSŐ-IG ÉJ(szaká)-BAN**

ír **INNIU** (magyar **INNEN**), ír **UAINN** (magyar **ONNAN**)

ír **THALL** (magyar **TÚL**) > **THALL TOINN** *tengeren túl*

- távolító eset:

ír **DÁ, DE, DEN** (magyar **-TÓL, -TÖL / -BÓL, -BŐL / -RÓL, -RÖL** > török **-DAN, -TAN**)

ír **Ó** (magyar **-I**) > családnevekben: **Ó NIALL** □ Magyar-**I**, Gyula-**I**, Károly-**I**, Miklós-**I**

- közelítő eset:

ír **GO**, manin **GYS** (magyar **-HOZ, -HEZ**) □ vels **AGOS** (magyar **KÖZ**-el)

> **DUL MÉ GO MO MNÁ** indul-ok asszony-om-**HOZ**

- eszközhatározó

ír **LE** (magyar **-VAL, -VEL** > török **ILE, -LE**) > ír **MAILLE** (magyar **MELLÉ, MELLETT**)

- határvető

ír **GO** (magyar **-IG**) > **GO GLÚINE SAN UÍSCE** térd-**IG** víz-BEN

ír **NÓ GO** (magyar AM-**ÚGY, EM-ÍGY**) > ír **NÓ** (magyar **ÁM, NOHA**)

- időhatározó

ír **Ó** (magyar **Ó-ta**) > **Ó BREACHAD** reggel óta **PIRKADAT-ÓTA**

ír **GO** (magyar **-IG**) > **GO AN T'EARRACH** tavasz-**IG** / ír **NUIGE** (magyar **MÍG**)

ír **HUAIR** (magyar **-KOR** > vö. régi török **QUR** kor, idő, rang)

- számhatározó: ír **CUAIRT** (magyar **-SZER, -SZOR** > vö. török **KERE** -szer, -szor) [v]

- egyéb határozó szavak

ír **ATH-** (magyar **ÁT-** / **UTÓ-** / **ÓD-on** régi, elavult / **OD-ébb** > vö. török **ÖTE** messzébb)

ír **AIS** hátra, vissza, ismét (magyar **IS-MÉT** > japán **MADA** ismét)

> **AIS-** = **VISSZA-** (> vö. türkmén **IZ** hát > **IZA** vissza; ótörök **ISRÄ** mögött, hátul) [vi]

· képzők:

-**L** igeképző (gyakorító > vö. koreai **IL** tesz): ír **ADHARC-ÁIL** szúr, döf (*agancs-OL*), **GUAILL-EÁIL** vállal [denom.]; **SÁBH-ÁIL** vág, fűrész (‘*szab-d-AL*’), **TÓCH-AIL** gyökerezik (töked), **COM-ÁIL** összeköt, befon (*hám-OL*), **CEANG-AIL** megköt [deverb.]

(magyar **SZÉP-ÚL**, **JAV-ÚL**, **VÁLL-AL**, **KIAB-ÁL**, **UGR-ÁL**, **DOB-ÁL**, **REP-ÚL**. **ASZ-AL**)

-**L** névszóképző: ír **SÁIBH-ÁIL** szabadítás [denominális]; **TOG-ÁIL** növekedés (dagály), **GABH-ÁIL** elkapás, megkaparintás [deverbiális] (magyar **SZEM-ÉLY**, **KÖT-ÉL**, **FED-ÉL**)

-**D** / -**T** igeképző (cselekedtető): ír **SCAIR-T** csörget, **SCAIR-D** csurgat, **SAIGH-ID** átszeg (magyar **ET-ET**, **IT-AT**, **NÉZ-ET**, **KÉR-ET**, **VÁR-AT**, **SZAGG-AT**)

-**D** / -**T** névszóképző: ír **MAG-ADH** [maga] móka, **ROIS-EADH** [rosë] rés

(magyar **SZÓ-z-AT**, **TERÜL-ET**, **SZIG-ET**, **DOLGOZ-AT**, **FOGÁSZ-AT**)

-**G** / -**K** igeképző: ír **SLO-G** sereget gyűjt, **TOL-G** tolakszik, **CEAL-G** csal(-og)

(magyar **MOZ-OG**, **FORR-OG**, **CSILL-OG**, **VILL-OG**, **IN-OG**, **CSOSZ-OG**)

-**G** / -**K** névszóképző: ír **BÁIST-EACH** eső, **BEAL-ACH** út, szoros, nyílás, **TATH -AG** test

(magyar **GYER-EK**, **ŐR-EG**, **HOR-OG**, **ÜR-EG**, **VIL-ÁG**, **ÜV-EG**)

Az ír nyelv mai nap is egy **ragozott nyelv**, ami ismét csak elkülöníti az indogermán nyelvektől - a szlávban található „utórag-halmazással“ való szóalkotást Julius Pokorny finnugor hatásnak (!) nevez. Íme egy ír agglutináció, azaz utóragokkal való szóképzés:

ír **TE** meleg, forró [> régi ír **AED** tűz, tűzhely, ír **DÓ**-igh izzik, ég / vels **DE** = magyar **DÉL**];

TE-AS forró-ság, hő-ség (> **TŰZ**) > **TE-AS-AI** forró, égő, tüzes (> **TŰZ-I**),

TE-OL melegít, hevít > **TE-OL-AI** meleg (**DE-L-I** ~ **TULI**-piros) > **TE-ALL-ACH** kályha,

TE-NE tűz („**IZZ-ÁNY**“ > **TŰZ**) [> vö. szumir **UDUN** tűzhely].

Szóképzés

Melléknév képzése főnévből:

- az **-EACH**, **-ACH** rag/képző segítségével (> magyar **-AS**, **-ES**, **-OS**):

BÁ-CH (**BÁJ-OS**), **DIAIL-ACH** (**DALI-ÁS**, **TÁL-t-OS**), **MEIRG-EACH** dühös (**MÉRG-ES**)

- az **-ÚIL, -OIL** [ejtsd: úly/oly] (> magyar **-I**): AITHRI-ÚIL (ATYA-I), NEAMH-OIL (MENNY-EI)

Főnevek képzése:

- az **-ADH, -EADH** (> magyar **-AT, -ET**) képzővel: adh-MHOL-ADH *dicséret* (> adh-MHOL *meg-emel*), SILL-EADH *csillogás* (CSILL-AT) > szumír ZAL *ragyogó*; ZIL *fény, fényes*, FILL-EAD (*vissza-*)fordulás (FOR-dul-AT)

- **-AGH** (> magyar **-aG** : CSILL-AG, SZALL-AG / **-SÁG**): BISH-AGH *bőség* (BUSA-SÁG), CEARD-AÍ-OCHT *kézművesség* (GYÁRT-Ó-SÁG), FIRRIN-AGH *valóság* > ír FIOR *való* (vö. magyar FIR-tat *vallat*)

- **-ACH** (> magyar **-ÁS**): BAR-ACH *reggel* (VIRR-ÁS *virradás*), DIÚLT-ACH *tiltás* (TILT-ÁS) > ír DIÚLT-igh *megtilt*

- **-aS** (> magyar **-ÁS**): CAL-AOIS (CSAL-ÁS), SOIL-SE (CSILL-ÁS > *jakut SÜLÜS csillag*)

- **-ÁIL** (> magyar **-ÉLY, -ÉL** : SZEM-ÉLY, SZENT-ÉLY, KÖT-ÉL): TOG-ÁIL *növekedés*, GABH-ÁIL *megkap(arint)ás* (> GABHÁILA *Honfoglalás*)

- **-AÍ** [í] (> magyar **-Ó**): ASARL-AÍ (VARÁZSL-Ó), ROBÁL-AÍ (RABL-Ó), CEARD-AÍ *kézműves, kisiparos* (GYÁRT-Ó), TÓGÁL-AÍ (*ház*)építő (TÁKOL-Ó)

- **-AINN** (> magyar **-ANY**): ABH-AINN *folyó*, ACH(AR)-AIN-Í(KÉR-v-ÉNY)

- **-AM** (> magyar **-aM** : SZELL-EM > ír SCÁIL, TIL(t)-AL-OM > ír DIÚLT-Ú): URR-AIM *tisztelet*, DÉAN-AMH *tevékenység, ténykedés* („TÉNY-ÉNY”)

- ír **-OIR** (> magyar **-OR**): BUAITE-OIR *győző* (> BÁT-OR), FUAID-IRE *utazó* (> FUT-ÁR), BÓITHRE-OIR *útonálló, bujdosó* (> BETY-ÁR) □vö. ír BÓITHRE-OIR-EACHT *koborlás, csavargás, bujdosás*;

Foglakozást jelző főnevek alkotása:

ír AOS [ejtsd: ísz, ész] □magyar **IZÉ** (> **-ÁSZ, -ÉSZ, -ÁCS, ÁS, -OS**)

AOS DÁNA (költő, regös)= DAN-OS (> DÁN „*egy fajta költészet*”)

AOS CEIRD (kézműves)= GYÁRT-ÁSZ (> CEARDAÍOCHT *kézművesség*)

- ilyen még a magyar: vad-ÁSZ, hal-ÁSZ, lo(v)-ÁSZ, gyógy-ÁSZ, méh-ÉSZ, cip-ÉSZ, zen-ÉSZ, szín-ÉSZ, kert-ÉSZ, kov-ÁCS, szak-ÁCS, tak-ÁCS, munk-ÁS, or(v)-OS stb.

[> vö. török **-ÇI, -CI** > ari-ÇI *méhész*, sati-CI *eladó*, duvar-CI *kőműves* stb.] [vii]

Igeképzés

- a főnévi igenév képzője az ír **-IGH** (breton **-IN**): **BORR-IGH** *forr(-ik)*, **FÁLA-IGH** *falaz*, **FUIR-IGH** *megvár* (□**FAIR** *elvár*), **TANA-IGH** (*el-*)*tűnik* / **SERR-IN** *zárni*, **TERR-IN** *törni*

Igeragozás:

- Az ír nyelvben különvált az alanyi (independent *kötetlen*) és a tárgyias (dependent *kötött*) ragozás: óír **ÍCC-U** *ügyel-ek* □**ÍCC-IM** *ügyel-em*; **D'ÍCC** *ügyel-t* □**D'ÍCC-IS** *ügyel-t-e*.

- A lenni igének két alakja van: **BÍ** és **TÁ** (> ír **BÍM** *vagyok* □**TÁIM** *van nekem*).

Megjegyzendő, hogy a régi ír nyelvben létezett még egy ún. „személytelen“ (impersonal) alakja is a ‘lenni’ igének, amit **FAIL**, **FEIL**, **FUIL**, **FILE** alakban írtak □magyar **VALA**.

Ezt az ige főmát ma is használják, de csak kérdő mondatokban: **AN BHFUIL** *vala-e*.

- Az ír nyelv nem ismeri a „to have“ (van neki) igét, hanem ezt a lenni ige tárgyias ragozási formájával (**TÁ**) fejezi ki, akárcsak a magyar nyelv (az indogermán nyelvektől eltérően !)
[viii]:

TÁ SÉ AGAM van az nekem/ **AGAT** neked/ **AIGE** neki/ **AGAINN** nekünk stb.

NÍL SÉ AGAM nincs az nekem/ **AGAT** neked/ **AIGE** neki/ **AGAINN** nekünk stb.

- Még három lényeges magyar - ír közös vonás fedezhető fel az igeragozás kapcsán:

1. Az első igeragozási típusnál a **D'** (régi ír **DE**, **DO**) a múlt idő jele [> vö. magyar **-T**].

2. A jövő idő jele a „**FIDH**” rag, a **FAIGH** (fog, képes lesz) igéből képezve □a mai magyar „**FOG**“: **LÉI-FIDH MÉ** (szó szerint: **OLvas-FOG-OM**) ~ **el-FOG-OM** olvasni.

3. Érdeemes még megfigyelni a magyar - ír - török feltételes mód hasonló kialakítását is:

- magyar **OLVAS-NÁ-M** <> ír **LÉA-IF-INN** <> török **OKU-SA-M**.

Ezek olyan alapvető jellemvonások, amelyek lényegileg elkülönítik az ír nyelvet az ‘indogermán’ nyelvek struktúrájától.

Egyéb nyelvtani egyezések:

A **melléknév egyes számban** marad akkor is, ha a főnév többes számban van (!):

DOS UAINÉ *bokor zöld* (> *zöld bokor*), **DOSANNA UAINÉ** *bokrok zöld* (> *zöld bokrok*).

A **számnevek** után a **főnév egyes számban marad**:

(**AON**) **DUINÉ** (*egy*) *személy*, **DHÁ DUINÉ** (*két*) *személy*, **CÉAD DUINÉ** (*száz, sok*) *személy*;

Az ír nyelv, akár a magyar is, előragokkal és utóragokkal rendelkezik. A magyar az egyedüli urál-altáji nyelv, amely előragozó (!). A modern ír nyelv többnyire elvesztette régi utóragjait.

- előragok: Az ír nyelvben az AR előrag (skót AIR) mindig egy teljes, lezárt cselekményt jelöl.

ír AR = magyar EL- (> AR SIÚL = EL-SZAL-ad / AR-FOG = EL-kezd ~ neki-FOG)

ír AG (régí ír AD-) = magyar MEG- (> AG ITHE = MEG-ESZI / AD-BAIL = MEG-HAL)

ír FOR- = magyar FÖL- (> FOR-MHÉADA-igh = FÖL-NAGY-ít)

ír AS *el, ki* = magyar OSZ-, ISZ- (> AS-LUI = OSZ-OLY, ISZ-kiri *elinnen, eliszkolj*) stb.

- utóragok (csak egynéhány, amit a régi írások megörökítettek az utókor számára) [ix], például:

-AR (-ÉR-t), -CO (-HOZ, -HEZ), -LA, -LE (-VAL, -VEL), -ÚI (-I > *pl. marosvásárhely-i*)

Az elő- vagy utóragoknak személyes névmással történő ragozása a magyarral azonos, pl.:

LE-M (VEL-EM) CU-C-UM (HOZ-Z-ÁM) FOR-UM (FÖL-ÉM)

LE-AT (VEL-ED) CU-C-UT (HOZ-Z-ÁD) FOR-UT (FÖL-ÉD)

LE-IS (VEL-E) CU-C-Í (HOZ-Z-Á) FOR-Í (FÖL-É)

Többes szám: az ír nyelv három képzőt használ (-aCHA, -aNNA, -TA)

- INÍON-ACHA *leány-ok*, GAEL-ACHA *ír-ek*, TANÁÍ-OCHA *tav-ak* stb.

- LEAID-EANNA *legények* stb. (a magyarban is többesjel > hoz-N-ak)

- GÁR-THA *kiáltások*, DÚN-TA *tanyák* stb. (> finn TALO-T *házak*, POJ-AT *ifjak, fiúk*).

Fokozás jele: vels, breton -AFF (magyar -ABB): TEC-AFF *szebb*, HYN-AFF *vénebb* stb.

Az ír nyelv egy másik „magyaros” vonása az, hogy amikor páros szervek egyikéről szól, azt a „fél” (LEATH) szavával fejezik ki: LEATHLÁMHACH *félkezű*, LEATAOBHACH *féloldali* stb.;

Lásd még: LEATHEÁN „fél-madár” a madár párja (→ *feleség*), LEATHFHOCAL „félszó” (*jelszó*).

Kicsinyítő képző: ír -ÓG (óír -AC, -IC, -OC, -ÓC, -UC) és breton -IK (magyar -KA, -KE):

óír OSS-OC = ÖZ(I)-KE (ír OIS-ÍN *özgida*), FÉSS-ÓC = BAJSZ-KA, ír INÍON-ÓG = JÁNY-KA, breton YAR-IK = JÉR-CE (*tyúkocska*) □ breton YAR (vels IÂR) *tyúk*.

Névrag, a női nevek megkülönböztetésére: ír NÍ = magyar -NÉ (> Máire Ní Ógáin)

Továbbá, az ír nyelv nem ismer modális konstrukciókat, azaz nem használ – akár a magyar – parancsoló jellegű igéket. Úgy az írben, mint a magyarban a KELL (ír CEAL) értelme ‘belső indítatásból szükségeltetik, igényeltetik’. A parancsoló szavakat csak körülírással tudja kifejezni, noha az indogermán nyelvekben (pl. német) különálló igék.

Kérdő szavak: ír CÉ (magyar KI) > ír CÁ HUAIR (magyar MI-KOR); ír CÉN (magyar HÁNY) > CÉN UAIR (HÁNY-SZÓR); óír CUN *hol* (rég Magyar, székely HUN);

CAD *hogya* > CAD É MAR TÁ TU [kagyémartátú] *hogya vagy* (köszönés) HOGY MÁR VAGY TE

Kérdőszócska: AN [e'] > AN TÁ T'ARRAN AR AN MBORD VAN-E KENYÉR AZ ASZTAL-ON

A keltának nincs szavuk az „igen”-re: jellemző a kérdésre maga a kérdésben foglaltatott igével való válaszadás, a kérdéssel azonos nyelvtani módban (időben):

- AN TÁ TEACH TABHAIRNE ANN (van-e csárda errefelé) ? TÁ (van) / NÍL (nincs),
- AN TUIGEANN TÚ GAEILGE (tudsz-e írül) ? TUIGIM *tudok* / NÍ THUIGIM *nem tudok*.

Mondattan: Az ír mondat szerkesztés lényegre törő, mint a magyar, az ige mindig bevezeti a mondanivalót, és így a közlés mindig a lényegestől a kevésbé lényeges elem felé halad:

NÍ BAINEANN SÉ DUIT GEOBHAI DH TÚ É ACH ÍOC AS

NEM BÁNT AZ TÉGED KAP(HAT)OD TE ŐT CSAK FIZESS

NÍL ORM OBAIR A DHÉANAMH TAR AR AIS

NINCS RÁM MUNKA, AMIT TENNEM TÉRJ (RÁ) VISSZA („VISZ-RA”) [x]

A kelta mondat szerkesztésről *Sir John Morris-Jones* a ‘Pre-Aryan Syntax in Insular Celtic’ írásában, azt véli, hogy „*annak ellenére, hogy a szigeti-kelta nyelveket ‘árjának’ könyvelik el, mondat szerkesztésük szempontjából még sem azok*”. [xi] Nemhiába nevezi az Ír saját magát a „Nyugat Magyarjá”-nak!

Ha megvizsgáljuk az ír nyelv szókincsét, ismerős szóbokrokkal találkozunk, így például:
KÖR

MAGYAR	KELTA	ANGOL	FRANCIA	NÉMET	OROSZ
KÖR	CUR	CIRCLE	CERCLE	KREIS	KRUG
KEREK	CORR	ROUND	ROND	RUND	KRUGLEJ
KERÉK	CAR	WHEEL	ROUE	RAD	KOLJESZA

KARIKA	CAOR	HOOP	CERCLE	REIFEN, RING	OGRUCS
KORON-g	CEIRN-ín	DISC	DISQUE	SCHEIBE	KROG
KER-ing	CUIR	ROTATE	TORN-er	KREIS-en	OKRUZSAT
KAR-éj, KÉR-eg	CARR	CROUST	CROÚTE	KRUSTE	?
GYÜRÜ	CRÓ	RING	BAGUE	RING	KOLCA
GYÜRÜS <i>göndör</i>	CRYCH	CURLY	BOUCLÉ	LOCK-ig	KUDRAVEJ
KEvER	CORRA	STIR	REMU-er	RÜHR-en	MJEZSAT
KER-ül <i>megy [xii]</i>	CORRA-igh	MOVE	MOUVO-ir	BEWEG-en	DVIGAT
GÖRGÖ	CARR	ROLLER	ROULE-ment	ROLLE	KATUSKA
PÖR-ög,CSÖR-öl	COR	REEL	en-ROUL-er	WICKEL-n	MOTAT
FOR-og, GUR-ul	CAR	TURN	TOURN-er	WEND-en	POVORJACIVAT
FOR-dul-at	COR-adh	TURN	TOUR	WENDE	POVOROT
GÖR-be	CUAR	BENT	CROCHU	KRUMM	KRIVJOJ
GÖR-be (KANY-ar)	CUAR (CUAN)	CURVE	VIRAGE	KURVE	KRIVJOJ
GÖR-b-ít-ett	CORR	CURV-ed	COURBÉ	ge-KRÜMM-t	KRIVJOJ
KOR-csoly-a	CARR-sleamh-na	SKATE	PATIN	SCHLIT(schuh)	?
HOR-og	CORR	ANGLE	CROC	HAKEN	KRJUG
SAR-ló	CORR-án	SICKEL	FAUCILLE	SICHEL	SZERP
KORSÓ	CRÚSCA	JUG, JAR	POT	KRUG	KRUSKA
KOR-L-át	C-LÍ-ath	HURDLE	CLAIE	HÜRDE	?

KER-ít-és	CLAÍ, CLA- wdd	FENCE	ENCLOS	ZAUN	ZABOK
KERT	GORT, GARTH	GARDEN	JARDIN	GARTEN	SZAD
KAR-ám	CRÓ	FOLD	PARC	SCHAFHÜRDE	ZAGON
GÖRÖN- gy	GREAN	GRAVEL	MOTTE	(Erd-)KLUMPEN	GLEJBA
KER-es, KÖR-öz	CUAR-d- ach	SEARCH	RECHERCHES	SUCH-en	ISZKAT
SZER	CÓRE	TREATY	TRAITÉ	VERTRAG	DOGOVOR
KORONA	CORÓIN	CROWN	COURONNE	KRONE	KARUNA
VÁR VÁR-os	CAER, KER VRAS	FORT TOWN	FORT VILLE	BURG STADT	GOROD MESTO

A fenti táblázatból is kitűnik, hogy valódi szóbokra ‘KÖR’ szavunknak csak a magyar és a kelta nyelvben fordul elő, a többi ún. indoeurópai nyelvekben itt-ott előfordulnak a ‘kör’-rel kapcsolatos szavak, de távolról sem olyan gyakran. Gondolom, hogy egy épeszű ember sem képzelné, hogy a magyar és a kelta szóbokor egyessége csak amolyan ‘véletlenek’ szüleménye (ennyi véletlen egy kicsit túl sok lenne !) vagy, hogy – a megszokott normáknak megfelelően – a magyar ‘átvette’ a keltából a ‘kör’ szóbokrot, amúgy egészében, vagy netán külön-külön forrásból merítve és külön-külön utakon járva ugyan arra a szavakra ‘fejlődtek’. Nyilvánvaló, hogy sok angol, francia vagy német szónak kelta eredete van, mint pl. a francia *CLAIE korlát* szónak is. További, a ‘KÖR’ szóbokorral kapcsolatos szavak: magyar *KAR-ima* (ír *CUAR abroncs*, *CRUINN kerekesség*); *KER-get* (óír *GRENNAT kergetnek*, *GUAREN kering*, *köröz*, *környez*), *KER-ülő* (ír *COR kerülő* > *COR bealaig kerülő út*); *KÖR-ít* (ír *CÓIR-igh köríteni* > *CÓIRIÚ körítés*), *KÖR-nyék* (ír *má-GUAIRD környék*), *KÖR-öz* (ír *GUAIRDEALL körözés*, *GUAIRE keringés*), *KÖR-ül* (ír *CUIR thart körbe jár*, *körbe tart*, *CHUR ort körös-körül*), *KÖR-zet* (ír *CRÍOCH terület*, *vidék*); *KUR-ta* (ír *GEARR*, *GAIRID rövid*; *CIORRA- ~ GIORRA- megkurtít*); *CSAVAR* (ír *COR csavar*, *csőről*), *FORGAT* (ír *FIAR ferdít*, *ferdül*), *FORGÓ csípő* (ír *CORR-óg csípő*), *GÖNDÖR* (ír *COIRNIN göndör*), *GÖRCS* (ír *CRANRA görcs*, *bog a fában*), *GÖRDÜL* (ír *COR gurul*), *GÖRNYED* (ír *CORADH görnyedés*, *görbület*, *CUAR görnyedt*, *görbe*), *PERDÜL* (ír *COR fordul*, *gurul*, *perdül*; és az ír „csárdás“ neve), *PERGET* (ír *CORRA-igh kavár*, *forgat*, *kering*, *COIRE forgás*, *pörgés*), *TEKER* (ír *TOCHRAS tekerés*, *mannini TOGHYR teker*, *felcsavar*), *HER-gel* (ír *CORR-aíl hergelés*) stb.

Természetesen ezek nem ‘véletlenek’, hanem az ilyen párhuzamokban közös múltunk visszaköszön. A magyar és az ír (kelta) nyelv hasonló szógyökökből hasonló ragokkal, képzőkkel alkotja szavait, a különbséget csak az adja, hogy egy-egy szógyökhöz nem mindig ugyanaz a rag vagy képző társul. „A finnugor elmélet aluldeterminált. Nem lehet olyan szókészleti párhuzamokat elkülöníteni, amelyek csak a finnugor nyelvekre érvényesek és más

eurázsiai nyelvekre nem, mint például az altáji nyelvekre, törökre, mongolra, sumérra stb. [...]. Ez vonatkozik a szóképzlet eredeti alaprétégére is, melyet a nyelvrokonság kutatásában, így a finnugor nyelvek rokonságára nézve is, döntő jelentőségűeknek tartanak. Ide tartoznak a szóképzletnek olyan osztályai (kategóriái), mint a névmások, a testrészek nevei, néhány rokonság név, a természet tárgyai vagy jelenségei, az elemi cselekvést jelölő szók és számnevek....“ - írja Marác László ‘A finnugor-elmélet tarthatatlansága nyelvészeti szempontból’ című tanulmányában [> Turán 5. szám, 1998 november, 11. old.]. Amikor két nyelv rokonságáról igyekszünk véleményt alkotni három fő témakörrel kell foglalkoznunk. A magyar-kelta viszonylatban az első kettőről, a nyelvtani szerkezetek és a mondat szerkesztés hasonlóságáról már szó esett. Itt most az ősi szókincsről szeretnék szólni. Ez alatt, ahogy Zsuffa Zoltánné, a ‘Gyakorlati Magyar Nyelvtan’ című könyvében írja: „*Kétségtelen azokat a szavakat értjük, amelyek az egyszerű életforma, együttélés, az embert körülvevő világ növényei, állatai, a vele való foglalkozás jelölésére szolgálnak.*“ [379 old.]; majd hozzáfűzi, hogy: „*Szókincsünk megőrizte eredeti hovatarozásának bizonyítékait...*“

Több mint 1800 alapszót találtam azonosnak vagy hasonlóknak, és ezek közeli rokonságra utalnak. Ilyenek például:

- testrészek neve: TATH-ag *test* (> *tetem*), BIANN *bőr, bőnye*, FIONN-adh [fona] *szőr, fan*, FÉSS *bajusz*, CEANN (PENN) *fej*, ÉICSE *ész*, AIGNE *elme* (> *agy*), COND *értelem (gond)*, SÚIL *szem*, SÚIL [szúly] *száj*, FIACAL *fog (és ‘foka vm-nek’)*, COUGAS *gége*, SCÓG *szegy*, CHÍCH *csecse*, CLIABH *mellkas (kebel)*, PUTÓG *has (pocak)*, BALL *bel, belső* (BOL *has*, BOLG *gyomor, begy, hólyag*), CRÓ *vér* (> CRUA *vörös*), FUIL *vér* (> FUILEADÁN *véredény*), DEIREOIM *gerinc* (DEIR-eadh *hát* □ vö. török GERI *hát*), FÓIR *vég (far)*, SUÍOCH-án *segg*, MÉAR *ujj* (MÁM *marék*), DÉARNA *tenyér (terenye)*, SEIR *sarok* stb.

- rokonságot jelölő szavak: GAOL *család, nemzetség*, ANU *anya*, AITE (*nevelő*)*atya*, BEAN *asszony, öregasszony (banya)*, FEAR *férfi, férj*, DAIDEO *nagyapa*, MAMÓ *nagyanya*, GARMHAC *gyermek, unoka*, GARLACH *gyerek, kölyök*, MAC *fiú (mag)*, LEIAN *leány*, CAILIN *menyecske* (vö. török GELIN *menyecske*), BÁB *menyecske, szerető*, ÓG *ifjú, öcskös* > ÓGLAG, HOGYN *legény*; ÉIGIN *egyén* stb.

- számok: SUIM *szám* (> SUIM-igh *számol*; SUIM-lú *számla*), AIT *egy* (vö. osztják IT *egy*, az - ír UD *az*), CÉAD *sok, száz* (vö. kabard KOD *sok*), SÁR- *felülmúlhatatlan (szer-)* stb.

- természetbeli tárgyak, jelenségek: NEAMH *Menny*, GRIAN (GER+AN *óriás (gar) fény*) *Nap*, LLEUAD [hloud] *Hold*, ROGILE *ragyogó* (RÉGAL *kivilágosodik ~ REGGEL*) > RÉALTA *csillag*, SILL-eadh *csillogás*, BREACADH *virrad (pirkad)*, FIONN *fehér, fényes* (FÉNY), GOLAU *fény* (VIL-ág), SNUA *szín*, CIAR *sötét, komor* (vö. török KARA *fekete*), OIE *éj*, TOIRNEACH *dörgés (durranás)*, TENE *tűz* (> TEAS *tűzesség*), ÇHE *hő*, BRUITH-ean *pára*, CEO *köd*, DUREO *dér*, IÂ *jég*, EAS *vízesség (ESŐ)*, UÍSCE *víz*, BOR *pezsgő víz* (BOR-víz), TUILE *folyó, hatalmas ár* (ETEL), TONN *tenger* (óír DÔN), BÉAL *folyótorkolat* (ÖBÖL), TANAÍ *sekély vizű tó*, ATÓIN *zátony*, LOG *lyuk*, BEARNA *verem*, BED (FÓDLA) *föld*, THALLOO *talaj*, PÚIR *pór*, GREAN *göröngy*, CLOCH *kő*, SCEILG *szikla*, CARRAIG *kéreg, hegyhát*, ARD-án *fennsík* (vö. francia ‘ARD-ennes’ □ magyar ‘ERD-ély’), MAIG *máglya*, TULÁN *dűlő*, PORT *folyópart*, MÚR *magas part (mart)*, FRAOCH *berek*, RIT (*vizes*)*rét*, ÁTH *gázló (asz)*, LÁIB *láp*, SAIL *sár* stb.

- növényzet: FID *fa*, FÓD *fű*, *gyep*, TÓCH *gyökeret ereszt, töked* (vö. ír TOICE *vagyon, töke*, TOICI *kapitalista, tökés*), GEÁG *ág*, FÁS *vessző*, LUIBH *növény, gyom* (> LAPU), SIOL *sarj, csira*, GENAU *fenyő* (török ÇAM), ULL *alma*, MÁ (óír MAGH) *mező* stb.

- állatvilág: LOEN *lény*, ALLAID *állat*, FIAD *vad*, AG *szarvas* (ADH-arc *agancs*), OSS *őz*, MARCA *ló*, LÓTH *ló*, EACH *ló (asza)* > EACH-AIRE *lovász (huszár)*, MAIRT *szarvasmarha*, BOOAG *tehén (buga)*, DAMH *ökör* (vö. török TANA *ökör*) > tinó, CÚ *kutya*, ABACH *eb*, FAOLCHÚ *farkas* [FIADH-MHIOL *vad-állat* + CHÚ *kutya* = *vadkutya*], BROC *borz* (vö. mongol BORKI), LEON *oroszlán*, ADAR *madár* (vö. japán TORI), SEABHAC [sauk] *sólyom („sivítő, sivalgó”)*, IOLAR [ilër] *sas (ülű)*, CARÓG, FRAO *varjú*, CÁG *csóka*, GÓIC *kakas*, YAR *tyúk* > YARIC *jérce*, CIRCE *csirke*, LACHA *kacsa (réce)*, GÉIS *hattyú* (vö. török KAZ *lúd*), COLÚR *gerle*, FILIMÉALA *fülemüle*, FÉILECAN *pillangó* (vö. ír FÉIL *pilla, pólya, fátyol*), FÍOGACH *fogas (hal)*, EOCHRAÍ (*hal*)*ikra*, UBH, WY, VI *tojás* (> *ív, ívik, ivar*) stb.

- ház, háztartás: TEACH, TY [ta] *ház* (> *szálló-DA, óvó-DA, csár-DA*), CÓNAITHE *kunyhó*, FÁL *fal*, CAB *nyílás (KAPU)*, CLO *kilincs* (vö. török KOLU), TÉAGAR *takaró*, PUIC *pokróc*, PALLENN *takaró (pelenka)*, RUGA *rongy*, SUÍOCHÁN *szék*, JYST *üst*, TÚLÁN *tál*, MEADAR (*fejő*)*veder*, CRÚSCA *korsó*, CÁS *kas, kosár*, SÍOTHLÁN *szűrő, szita*, MAOS *áztat* (> *mos*), GÚNA *ruha (gúnya)*, SEAC *zeke*, CABH-áil *kabát*, CÓITIN *kötény, köpeny*, CRIOS *öv, szíj*, MAELLAN *mellény*, BRÓG *cipő*, CEANGAL *kantár / kengyel* stb.

- mezőgazdaság, állattenyésztés: GORT *kert*, VETU *vet*, ÁR *feldűl, elpusztít* (> *arat*), CÉACHTA *eke* (vö. ír GÉAG *ág*), ÁITH *aszal*; CRÓ *karám*, GÍOLLA *gulyás*, AOIRE [íre] *őr*, CÍOBAR *juhász* (vö. török ÇOBAN) stb.

- étkezés, mulatozás: FIUCH *fő*, BEIR *főz, forral*, BRUITH *süt, pirít* (vö. BRUITH-ean *pára*), ITH *eszik* (EE- *ev-*), YFED *iszik* (IU- *iv-*), LÉ-acht *folydék, lé*, OL *ital*, CWRW [kúru] *sör*, ARBHAR *gabona, árpa*, CÍOCH *kása*, TAÓS, TEISEN *tészta*, CURNAGHT *kenyér (kerenye)*, COIP-eadh (> *köpiül*), HUF-en *hab*, MEZ *méz*, GOIR *só (géra)*, SA-lann (*lemez-/kristály-*)*só*, SAILL *szalonna*; CÉILÍ *táncos összejövetel* (> *kaláka*), SEINM *zene*, SEINN *zenél*, DEIL *dal*, COR *forgó-pörgő tánc* (> *csárdás*), SCORAIOCHT *szórakozás, mulatság*, SOITH *szajha* stb.

- sport: LÚBÁN *labda*, LÚITH *futás, lótás*, RÚID *rajt*, IMIR *mérkőzés*, CHELL *játék (csel)*, BARRÓG *birok, birkózás* stb.

- fegyverek: BATA *bot*, BUN *bunkó*, BUAL-t-éan *ütőszeg* (vö. ír BUAIL *pall*), BWYELL *balta*, SÁIL *szál(-fa)*, GÁI *kopja*, COLG *kard* (óír CALAD), SÁIBLE *szablya* (vö. ír SÁBH *vág, szab*), SÁIGH-eadh *nyíl (szeg)* > SAIGHDIÚIR *nyilas*, ÁIGE *újász* stb.

- bányászat, ipar, kereskedelem, közlekedés: BAIN [bany] *bányászik*, BONN (*fém-*)*pénz*, GABHA *kovács*, TÁIRGE-óir *tárkány*, OBAIR *munka (ipar)*, DÚIL *dolog*, TU *út*, CAR *kerék*, CWCH [kúh] *csónak* (vö. török KAYIK, jakut XAJIK), HWYL [húal] *hajó* > HWYLIO *hajós*, EARRA *árú*, ÚS *haszon, kamat* (vö. török ASI) stb.

- társadalom, hadsereg, országglás: URRÁ *úr, vezér / őr*, CEANN *fejedelem (kán)*, BODACH *egy vidék katonai parancsnoka (vajda)*, FLAITH [FIÚ *fő* + LÁ- *ló* + -ITH *fn-képző*] *lovász, vezér, nemzetségfő (lófő)*, LÁEACH *lovás(-harcos)*, BUACHA *fiatal katona (baka)* > BACÁN *katonai kiképzés*, SEKELL *‘kiváló, kemény harcos’*, GAISCE *hős*, BUAITEOIR

győző (bátor), GÍOLLA fiatal vezér (> gyula), NUADHA vezér, fejedelem (nádor), MIDHIR főbíró, felhatalmazott ('megyer'-törsz ?) □ török MÜDÜR vezérigazgató, COIMHÉADI követ, kém, BARN, BREUT, BRIW bíró, BRIOD birtok (vö. ír BEIR bír, tart), BARDA őrhely (börtön), CÓIP csapat, CAD had, CATH csata, CABHAIR háború; ÚIR föld, terület, ország (OR-szág), DÚN tanya, BAILE, PLU falu, CATHAIR (nagy)város, kerek vár (> régi magyar KÁTA), CAER, KER vár, RIATH erőd stb.

- vallás: ANU Anya(istennő) ~ DANU Jó-Anya, DON (Is-)Ten, DAGHDHA 'Jóisten' (Dicső-Atya), NEAMH Menny, NAOMH nemes, szent (vö. török NIMET áldás) > NEMED szentély, TUAR isteni jel (> TUARÚIL megjósoló, isteni sugallatú, csodálatos, kísérteties), HUD csoda, DRAOTA druida (torda), ALTA-igh megáld (> ALTÚ hálaadás), CEALL templom (igal), DIAIL táltos (dalia), GUÍ ima (ige), RÁMHAILLE révülés, REIC rege, RIONN róni (> RIABH rovás), BETH írás (betű), CÍN könyv, IRIS hírlap, ASARLAÍ varázsló, ÍOC gyógyít (javít) □ IACH jó, CÓGAS gyógyszer, VIJIL böjt, BÁ báj, BAI baj, CUR betegség, kór (COIR hiba, CEARR kár), DEILBH tünemény, ami nem szellem (□ DE Dél, TOLAÍ tüzes), TACAR utáztat, képmás, hamisítvány (> tükör), SÍÚIL tündér (sellő), NAS-adh nász, MIONN női korona, pártá; eskü (> menyecske; menyegző), TÚARE étkezés, lakoma, halotti tor, BÁS halál (vész), SÍ (SIDH), SÍR sírhalom, 'tündérdomb' stb.

- idő, helyzet: RÉ rég, ARIUC örök, ANOIS most, MEANDAR mindjárt; AGOS közel, YMAITH messze, NOON innen, UAINN onnan, THALL túl, RAON irány stb.

- tulajdonság, mennyiség: OES, UZ ős, előd, HEN vén, OET idős, ÁR-sa öreg (□ RÉ rég), ATH ó, ódon, ÚR új, DEA jó (> ED-es), IAWN, IACH jó, jól, REZEUDIG rossz, rozoga, COIGIL kegyelmez, CUNÚS gonosz, SAONTA őszinte, SADB [szajb] szép, DEAS díszes, GRÁNNA csúnya, fránya, GER óriás, gar, MÉAD nagy, CÉAD sok, BAIL bő, BIS bő(s/éges), BACH kicsi (pici), BRAON parány, GAIRID rövid (kurta), URRÁ erő (> URRÚS-ach erő), BOG puha, LAG lány, GWAN gyenge, KUNV könnyű, TUIL tele, UIREAS-ach üres, GEIR kövér, SEANG sovány, MÉITH gazdag, módos, SAIBHIR vagyonos ember (> szabir ?), ANÁS ínség, SÍOGAI gyenge, nyápic ember (szegény), OLC rossz, szegény, nyomorult (> olcsó, ócska, ocsmány), FUADAR gyors (fudri), GEARÚ felgyorsulás, LEASC lassú (LEISCIÚIL, LHIASTEY lusta), LOICEACH munkakerülő, 'lógós' (□ LOIC meglóg vm elől), MALL lassú, buta, gyenge (málé), BAOTH buta, BUILE hülye, DAILLE dilis, ÉIGEAS ügyes, GAOIS okos, SAOI bölcs (eszés), EOLACH jeles (□ EOL jel), DIAIL deli, dalia stb.

- a lét és a cselekvés igéi: LUÍ teljes mozdulatlansági állapot (áll, ül), HUN, SUAN alszik, FUIR megvár, FAIR elvár (> FAIRE virrasztás, örködés □ vö. török BÜRE-mek őrizni), NEADA-igh nyugszik, ÉIR-igh kel, ered (> EFFRO ébren, éber), ÉIR-igh ér, elér, megér, megérik, AIR-igh érez, LÚTH futás (lótás) > LÚT-áil meglódít, IMIGH ~ MYND megy, TÉANA jön, TANA csökken, elfogy, eltűnik, TAR tér, visszatér, megtér, CORRA-igh kering, kerül, SAT-ail gyalogol, sétál, SIÚIL szalad, SITHEAD rohanás, hajsza, FUADA-igh megszőktet (FUADAR fürgesség), ACHAIR kér, AGAIR akar, IARR kér, követel; keres, valamerre tart, CEAL kell, ÉIGEAN igény, SANN kijelöl, kioszt, kiutal, felajánl (> szán), CEAD hagy, engedélyez (-hat, -het), DÉAN tenni, FAIGH indít, ösztönöz (> ar FOGNI nekifog), FUAIGH megfog, összefog, GABH elkap, megragad, URRÁ-igh őriz (> URRÁ ör, URRÚS őrs, őrség), FAICH- figyel, ügyel, oltalmaz, ÍOC ügyel, ápol, TUIG tud, ért, ismer, DIÚLTA- meztagad, meztilt, TACA-igh alátámaszt (dúcol), TEANN támasz, TÓG épít (tákol); emelkedik (dagad), LAGHDA csökken, zsugorodik (lohad), TOLL összerak, tol > TOLG lökdös, tolakszik, TYWALLT tölt (> TUIL tele), URA-igh árnyékol, SÉIMH-igh

enyhít, lágyít, simít, simogat, BÁN-aid ver, bánt, OIDHE csapás, ütés; hirtelen halál, BUAIL megüt, fejbe kólint, pall, CAITH dob, hajít, SÍ sí (sirít), RIOS lenget, riszál, SÉID felfúj, fokoz, szít, SEAD üt, tép, sújt, SCOITH letép (szakít), TORRI tör, TÁIR lealacsonyít, megrongál (tarol), SÁBH vág, szab, CEALG csal, becsap, CEALA-igh elrejt, elcsel (□ CALAOIS csalás, CHELL játék, csel), SEÁP csapás, REAB széttép, széttör, szétzúz, repeszt (> robban), ROB-áil rabol, KOLL elvesz, elvesztődik (elkallódik), (ad-)BAIL (meg-)hal, SCOL szól, szólít, BÉIC ordít, bög, FEAD-ail fütyöl, SEINN zenél, CUACH ölel, csókol (> CUACH csók, csokor), BÍS-igh baszik, szaporodik / szaporít, bősít (□ BÍS-iúil szapora, termékeny), TOIRCH-igh megtermékenyít (> TORCHEAS terhesség), IDU vajúdás, SAOLA-igh születik stb.

„A tudományban nincsenek örök igazságok, dogmák. A tudományban elméletek léteznek, amelyeket új tények felbukkanásakor ezekkel a tényekkel szembe kell állítani.” (Marác L.).

A kelta szókincs ősi rétegének java része a magyarra hasonlít. Ezen szavak többsége nem található meg egyik másik 'indoeurópai'-nak nevezett nyelvben sem. Továbbá, a kelta nyelv is ugyanazzal a rag- és képzőrendszerrel építi szavait mint a magyar. A ragok, képzők és jelzők ugyanazok. Én nem származtatom a magyar nyelvet a keltából, ugyan úgy, ahogyan véleményem szerint a magyar nem származott sem a finnugor, sem a török nyelv(ek)ből. A finnugor eredetelmélet és ebből fakadó 'békeszerető népecske' vándorolgtatása le is, fel is a szittyá pusztákon, akárcsak a török népektől való származtatás, és a 'harcias', meg nem alkuvó, világuralomra törő fejedelmi osztály vezette seregek elmélete, csak egyszerűen elképzelések, a múlt századok relikviáiból összeállított, ilyen vagy olyan indíttatású álomkép.

Mi Magyarok mindig is Szittyák voltunk, a nagy szittyá 'faj' leszármazottai, a 'sabartoi asphaloi'-k. Ez, természetesen, nem jelenti azt, hogy a törökök, vagy akár a finnek nem lennének rokonaink. De ugyan olyan rokonaink a kelták is. Még sem értjük egymás nyelvét, sem a finnel, sem a törökkel, sem a keltával nem tudunk szót váltani. Ez a ragozó nyelvek 'átka' vagy helyesebben 'isteni ajándéka', hogy teljesen szabadon fejlődnek. Nincs szükségük nyelvtörvényekre, hogy létrejöhessenek, mert nyelvében él a nemzet, és a nemzetet nyelve tartja életben. Ez a szabad emberek szabadon fejlődött beszéde eredményeként megszületett szabad nyelv: a Magasságos Isten ajándéka vagy talán maga Isten nyelve („*the language of Heaven*“). [xiii]

Megjegyzések

[i] Az arvern királyfi és a gall szabadságharc ('szentháború') vezérének neve elemeire bontva: 'Ver-cin-getor-ix'

> vö. ír URRA-CÍONA (~ CEANN) fővezér, élharcos, bajnok + GEATAIRE hajtóvadászat, ostrom, roham : magyarul 'Várkony' a rohamozó (gyötrő ?) > lásd még : VÁRKONY, VALKÁNY, VALKONYA, VALKÓ-vár.

[ii] Lásd még: török METIN méltó, jó, megbecsült

[iii] Lásd még: FARAS-barr excess, surplus = FELES-leg (> ír BARR csúcs)

[iv] ugyanakkor az ír NÍ 'csodálkozást' is kifejez (> NÍ MÉ csodálkozom): magyar NÉ, Na-hát !

[v] Lásd még: ír SRA-ith sor, sorozat, vonal, rend <> magyar SOR <> török SIRA sor, vonal, rend.

[vi] Ír AIS-CHOTU *feed-back* = VISSZA-HATÁS (ír COTHA-igh *hatni, ráhatni vm- / vk-re*).

[vii] Lásd még: török ASI *bevétel, haszon* □ír ÚS *haszon, kamat, részesedés* □ magyar HASZ-on.

[viii] Vö. japán DA hasonlóan a ‘lenni’ ige egyik alakja és ugyancsak ‘van’ értelemmel használják.

[ix] Julius Pokorny: „Altirische Gramatik” című könyve nyomán.

[x] AR AIS értelme „VISSZA”, pontosabban: AIS = HÁT, vm-nek VISSZÁ-ja; AR = RÁ-, -RA/-RE, -ON

[xi] Ellis, P.B.: Die Druiden (A druidák), 46. old.

[xii] Lásd még: ír CORRAIGH ort = magyar GYERE, GYERÜNK

[xiii] Jones, W. J.: Welsh with Ease, 1. old.

Felhasznált irodalom

1. „An Gúm“: Foclóir Póca English-Irish • Irish-English Dictionary (Dublin, 1993)
2. Goodwin, Edmund: First Lesson in Manx (Douglas, Isle of Man, 1987)
3. Jones, W.J.: Welsh with Easy (Denbigh, Wales/UK)
4. Pokorny, J.: Altirische Gramatik (Berlin, 1969)
5. Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták (Budapest, 1999)

Egyéb forrásmunkák

1. Ellis, P.B.: Die Druiden (München, 1996)• Irish-English Dictionary (Dublin, 1993)
2. Kinder, H./Hilgemann, W.: Atlas zur Weltgeschichte (Köln, 1987)
3. Mac Cana, P.: Kelta mitológia (Budapest, 1993)

http://www.kitalaltkozepek.hu/timaru_kezdetben_vala.html

Kapcsolódó oldalak:

- **Timaru-Kast Sándor: Európa vaskori népe - A kelták eredetéről, Európába való megérkezésükről és a Kárpát-medencébe való letelepedésükről.**
http://www.kitalaltkozepek.hu/timaru_kelta_tortenelem.html
- **Timaru-Kast Sándor: A Jóisten törzse - A kelta világképről: vallás, hagyományok, mondák és regék, zene és népművészet (és magyar párhuzamai)**
http://www.kitalaltkozepek.hu/timaru_a_joanya.html